JOURNAL OF MARKETING, BUSINESS AND MANAGEMENT

ISSN (E): 2181-3000 Vol. 4 ISSUE 12 IYUN 2026

TAHRIRIYAT

Editor in chief
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon ugli
PhD, ass.prof. of department of Marketing SamIES
Executive Secretary
Yakhyokhonov Niyozkhuja Bakhroil ugli
PhD, ass.prof. of department of Marketing SamIES
Preparing for publishing
Ergashev Jakhongir Bakhodirovich
Doctoral student of department of Marketing SamIES

Bosh muharrir
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o‘g‘li
SamISI Marketing kafedrasi dotsenti, PhD
Mas’ul kotib
Yahyoxonov Niyozxo‘ja Bahroil o‘g‘li
SamISI Marketing kafedrasi dotsenti, PhD
Nashrga tayyorlovchi
Ergashev Jaxongir Baxodirovich
SamISI Marketing kafedrasi tayanch doktoranti

TAHRIR KENGASHI A’ZOLARI

1-sho‘ba. Tarmoqlar iqtisodiyoti

Sharipov To‘lqin Saidaxmedovich
SamISI O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori, professor, i.f.n.
Shavqiyev Erkin
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi professori, i.f.n.
Mustafoyev Golib Sultonmurodovich
O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi “Islom iqtisodiyoti moliyasi va ziyorat turizmi” kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari doktori
Artikov Zokir Sayfiddinovich
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi mudiri, dotsent, i.f.f.d.
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Normurodov Umid Normurod o‘g‘li
SamISI, “Real iqtisodiyoti” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna
SamISI, “Iqtisodiyot nazariyasi” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Allayorov Hamdam Iris o‘g‘li
SamISI, “Marketing” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.

2-sho‘ba. Menejment va marketing

Alimova Mashhura Toirxonovna
SamISI, “Menejment” kafedrasi professori, i.f.d.
Xolmamatov Diyor Haqberdiyevich
SamISI, “Marketing” kafedrasi mudiri, professor, i.f.f.d.
Babayev Nasimdjan
SamISI, “Marketing” kafedrasi professori v.b., i.f.n.
Usmanova Zumrad Islamovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Musayev Bekjon Shukurillayevich
SamISI, “Marketing” kafedrasi professori v.b., i.f.f.d.
Usmonova Dilfuza Ilxomovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Suyunova Kamilla Baxromovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Yahyoxonov Niyozxo‘ja Bahroil o‘g‘li
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Kalanova Moxigul Baxritdinovna
SamISI, “Marketing” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich
SamISI, “Marketing” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.
Ahtamova Mohigul Erkinovna
TDIU SF “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasi dotsenti v.b., PhD

3-sho‘ba. Moliya, pul-kredit va bank

Pardayev Olim Mamayunusovich
SamISI, “Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrasi professori, i.f.d.
Kurbanova Raxima Jamshedovna
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Shirinov Uchqun Abduxalilovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi mudiri, dotsent, i.f.f.d.
Artikova Shoxida Ilyasovna
SamISI, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.
Musinov Dilshod Sultanovich
SamISI, “Real iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.
Sattarova Nargiz Toxirovna
SamISI, “Menejment” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

JOURNAL OF MARKETING, BUSINESS AND MANAGEMENT

4-sho‘ba. Mehnat va bandlik munosabatlari, xizmat ko‘rsatish va servis sohasi

Qurbanov Jamshed Madjidovich
SamISI, “Servis” kafedrasi professori, t.f.d.

Tursunov Farxod Umirzakovich
SamISI, “Menejment” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Sultonov Shodiyor Abduhalilovich
Samarqand davlat pedagogika instituti prorektori, professor, i.f.n.

Abduxamidov Sarvar Adxamovich
SamISI, “Turizm” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.

G‘apparov Azim Qayumovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi katta o‘qituvchisi, i.f.f.d.

Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich
TDIU SF “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasi dotsenti v.b., PhD

5-sho‘ba. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi professori, i.f.d.

Tashnazarov Samiddin Nizamovich
SamISI, “Buxgalteriya hisobi” kafedrasi mudiri, professor, i.f.d.

Xudayberdiyev Nemat Umarovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Xoliqulov Anvar Nematovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi mudiri, professor, i.f.n.

Oltayev Shavkat Sobirovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti, i.f.n.

Raximov Xasan Abdusaitovich
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti, i.f.f.d.

Yahyoyev To‘lqin Ismatulla o‘g‘li
SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

Po‘latov Xudoyberdi Uktamovich
SamISI, “Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d.

6-sho‘ba. Nazariya, metodologiya va pedagogika

Mattiyev Ilhom Begmatdulobovich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi professor, DSc

Samandarov Rustam Do‘syarovich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi dotsenti, DSc

Mardiyev To‘lqin Kulibayevich
SamISI, “Tillarni o‘qitish” kafedrasi mudiri, dotsent, PhD

EDITORIAL COUNCIL:

1-section. Economics

Sharipov Tulkin Saidaxmedovich
PhD, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs, SamIES

Shavkiev Erkin
PhD, Professor of the Department of Digital economy, SamIES

Mustafoyev Golib Sultonmurodovich
DSc, Associate Professor of the Department of Islamic Economic Finance and Pilgrimage Tourism, Uzbekistan International Academy of Islamic Studies

Artikov Zokir Sayfiddinovich
PhD, Associate Professor of the Department of Real economy, SamIES

Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich
PhD, Associate Professor of the Department of Digital economy, SamIES

Normurodov Umid Normurod ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Real economy, SamIES

Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna
PhD, Associate Professor of the Department of Economic theory, SamIES

Allayorov Khamdam Iris ugli
PhD, senior lecturer of the Department of Marketing, SamIES

2-section. Management and marketing

Alimova Mashkhura Toirkhonovna
DSc, Professor of the Department of Management, SamIES

Kholmamatov Diyor Khaqberdievich
PhD, Professor of Department of Marketing, SamIES

Babaev Nasimdjan
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Usmanova Zumrad Islamovna
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Musaev Bekjon Shukurillaevich
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Usmonova Dilfuza Ilxomovna
PhD, Associate Professor of Department of Marketing, SamIES

Suyunova Kamilla Baxromovna
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Yakhyokhonov Niyozkhuja Bakhroil ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Kalanova Mokhigul Bakhritdinovna
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich
PhD, Associate Professor of the Department of Marketing, SamIES
Akhtamova Mokhigul Erkinovna
PhD, Associate Professor of the Department of Green economy and sustainable business, SB TSEU
3-section. Finance, money and banking
Pardaev Olim Mamayunusovich
DSc, Professor of Department of Investment and innovation, SamIES
Kurbanova Rakhima Jamshedovna
PhD, Associate Professor of Department of Real economy, SamIES
Shirinov Uchkun Abuxalilovich
PhD, Associate Professor of Department of Accounting and audit in other industries, SamIES
Artikova Shoxida Ilyasovna
PhD, Associate Professor of the Department of Digital economy, SamIES
Musinov Dilshod Sultanovich
PhD, Associate Professor of Department of Real economy, SamIES
Sattarova Nargiz Tokhirovna
PhD, Associate Professor of Department of Management, SamIES
4-section. Labor and employment relations, service and service sector
Kurbanov Jamshed Madjidovich
DSc, Professor of the Department of Services, SamIES
Tursunov Farxod Umirzakovich
PhD, Associate Professor of the Department of Management, SamIES
Sultonov Shodiyor Abdukhalilovich
PhD, Professor, vice rector Samarkand State Pedagogical Institute
Abduxamidov Sarvar Adxamovich
PhD, Associate Professor of the Department of Tourism, SamIES
Gapparov Azim Qayumovich
PhD, Senior lecturer of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich
PhD, Associate Professor of the Department of Green economy and sustainable business, SB TSEU
5-section. Accounting, economic analysis and audit
Pardaev Mamayunus Karshibaevich
DSc, Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Tashnazarov Samiddin Nizamovich
DSc, Professor of Department of Accounting, SamIES
Xudayberdiyev Nemat Umarovich
PhD, Associate Professor of department of Accounting and audit in other industries, SamIES
Xoliqulov Anvar Nematovich
PhD, Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Oltayev Shavkat Sobirovich
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Rakhimov Khasan Abdusaitovich
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Yahyoyev Tulkin Ismatulla ugli
PhD, Associate Professor of the Department of Economic analysis and statistics, SamIES
Pulatov Khudoyberdi Uktamovich
PhD, Associate Professor of Department of Accounting and audit in other industries, SamIES
6-section. Theory, methodology and pedagogy
Mattiyev Ilhom Begmatdulobovich
DSc, Professor of Department of Teaching languages, SamIES
Samandarov Rustam Dusyarovich
DSc, Associate Professor of Department of Teaching languages, SamIES
Mardiyev Tulkin Kulibayevich
PhD, Associate Professor of Department of Teaching languages, SamIES

ISSN (E): 2181-3000 Vol. 4 ISSUE 12 IYUN 2026

Publisher: SP Boyjigitov Sanjarbek Komiljon ugli

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНЫЕ

I. TARMOQLAR VA SOHALAR IQTISODIYOTI

1.	**Джумаев А.Х.**	Теневая экономика: - сущность и источники	1/1-1/6
2.	**Dzhumayev A.K.**	Issues in the development of organic agriculture in Uzbekistan based on the “green economy”	1/7-1/13
3.	**Джумаев А.Х.**	Ҳар қандай иқтисодий тизим шароитида давлат секторидаги “оқ ёқалилар”нинг хуфёна иқтисодий фаолияти	1/14-1/18
4.	**Jumayev A.K.**	The essence, meaning, role, and prospects of behavioral economy development	1/19-1/23
5.	**Джумаев А.Х.**	Сущность теневой экономики, структура, причины возникновения и последствия для общества	1/24-1/28
6.	**Джумаев А.Х.**	Официально-правовое и экономическое определение теневой экономики и ее интерпретация	1/29-1/35
7.	**Джумаев А.Х.**	Бозор хўжалигининг тижорат соҳасида хуфёна иқтисодий фаолиятни “оқ ёқали” шакллари	1/36-1/40
8.	**Джумаев А.Х.**	Мафия как фирма организованной преступности	1/41-1/45
9.	**Istamova M.I.**	Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning xorij tajribalari	1/46-1/50
10.	**Istamova M.I.**	Xizmatlar sohasini rivojlantirishda davlat siyosatining ahamiyati	1/51-1/55
11.	**Istamova M.I.**	Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kadrlar siyosatining ahamiyati	1/56-1/60
12.	**Istamova M.I.**	Bozor iqtisodiyoti sharoitida kadrlar siyosatini takomillashtirish imkoniyatlari	1/61-1/65
13.	**Istamova M.I.**	Ishlab chiqarish korxonalari iqtisodiy salohiyatini oshirishda davlatning o‘rni va ahamiyati	1/66-1/70

II. MENEJMENT VA MARKETING

1.	**Burxonova N.M.**	Xodimlarni boshqarishda rahbarlik qobilyatining xususiyatlari	2/1-2/4
2.	**Burxonova N.M.**	Korxonalarda menejmentning zamonaviy usullaridan foydalanish yo‘llari	2/5-2/10
3.	**Burxonova N.M.**	Xizmat ko‘rsatish korxonalarida xodimlarni boshqarishni zamonaviy usullari	2/11-2/15
4.	**Burxonova N.M.**	Restoran xizmatlari korxonalarida xodimlarni boshqarishni zamonaviy usullari	2/16-2/20
5.	**Burxonova N.M.**	Korxona xodimlarini boshqarishda xorij tajribalaridan foydalanish	2/21-2/25

III. MOLIYA, PUL-KREDIT VA BANK

1.	**Usmonov P.Sh.**	Mamlakatimizda moliya bozorining iqtisodiy mazmuni va mohiyati	3/1-3/5
2.	**Usmonov P.Sh.**	Pul bozorining iqtisodiy mazmuni va mohiyati	3/6-3/9
3.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda xorij tajribalari	3/10-3/14
4.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda budjetdan tashqari jamg‘armalarning o‘rni	3/15-3/19
5.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalar moliyaviy faoliyatini takomillashtirishda investitsiyalarning o‘rni	3/20-3/23
6.	**Usmonov P.Sh.**	Moliyaviy faoliyatni rag‘batlantirish tizimini takomillashtirish	3/24-3/28
7.	**Usmonov P.Sh.**	Mebel ishlab chiqaruvchi korxonalarda moliyaviy nazoratni yo‘lga qo‘yish xususiyatlari	3/29-3/33
8.	**Usmonov P.Sh.**	Mebel ishlab chiqaruvchi korxonalarda investitsiyalarni jalb qilish xususiyatlari	3/34-3/38
9.	**Usmonov P.Sh.**	Investitsion siyosatning o‘ziga xos jihatlari	3/39-3/42
10.	**Usmonov P.Sh.**	Korxonalarda moliyaviy nazoratni amalga oshirish turlari	3/43-3/46

IV. MEHNAT VA BANDLIK MUNOSABATLARI, XIZMAT KO’RSATISH VA SERVIS SOHASI

1.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini ko‘rsatishda osiyo mamlakatlari tajribasidan foydalanish yo‘llari	4/1-4/4

2.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini ko‘rsatuvchi kadrlarni tayyorlash masalalari	4/5-4/8
3.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini rivojlantirishda investitsiyalarning o‘rni va ahamiyati	4/9-4/12
4.	**Talibova A.Y.**	Samarqand turizm bozorining o‘ziga xos jozibadorligini tahlil qilish	4/13-4/17
5.	**Talibova A.Y.**	Shaxrisabzda turizm infratuzilmasini rivojlantirishning xorij tajribalari	4/18-4/21
6.	**Talibova A.Y.**	To‘dakolda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda davlat investitsiyaviy dasturlarining ahamiyati	4/22-4/25
7.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini targ‘ib qilishda marketing vositalaridan foydalanish yo‘llari	4/26-4/29
8.	**Talibova A.Y.**	Turizm xizmatlarini targ‘ib qilishda brend kapitalini yaratish	4/30-4/33

V. BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT

1.	**Ergashev X.X.**	Ishlab chiqarish klasterlarida buxgalteriya hisobini yuritish xususiyatlari	5/1-5/6
2.	**Ergashev X.X.**	Buxgalteriya hisobini yuritishda xorij tarjibalarining ahamiyati	5/7-5/10
3.	**Ergashev X.X.**	Xizmat ko‘rsatish korxonalarida buxgalteriya balansini yuritish xususiyatlari	5/11-5/14
4.	**Ergashev X.X.**	Korxonalarda buxgalteriya balansini yuritish hisobini takomillashtirish	5/15-5/18
5.	**Xoliqulov A.N.**	Ish vaqtidan foydalanishni tahlil qilish	5/19-5/22
6.	**Xoliqulov A.N.**	Pul oqimlarini tahlil qilishning to‘g‘ri va egri uslubi	5/23-5/30
7.	**Xoliqulov A.N.**	Xususiy kapital va uning o‘zgarishining tahlili	5/31-5/34
8.	**Xoliqulov A.N.**	Material sarfini kamaytirishning iqtisodiyotda tejamkorlikni amalga oshirishdagi ahamiyati	5/35-5/39

9.	**Xoliqulov A.N.**	Korxonalarda favqulodda xarajatlar tahlili	5/40-5/43
10.	**Xoliqulov A.N.**	Moddiy-texnika ta’minoti bo‘yicha biznes-rejaning bajarilishini tahlil qilish	5/44-5/49
		VI. NAZARIYA, METODOLOGIYA VA PEDAGOGIKA	
1.	**Yusupov M.S. Yuldasheva M.Q.**	Fe’l so‘z turkumi derivatsiyasi	6/1-6/5
2.	**Yusupov M.S.**	Qadimgi Hindistonda qadriyatlar to’g’risidagi g’oyalar takomili va uning jahon sivilizatsiyasida tutgan o’rni	6/6-6/9
3.	**Yusupov M.S.**	Qadimgi Bobil va Misrda qadriyatlar to’g’risidagi g’oyalar takomili va uning jahon sivilizatsiyasida tutgan o’rni	6/10-6/13
4.	**Yusupov M.S. Sharipova F.M.**	Hamza Hakimzoda Niyoziy ijodida ijotimoiy tengsizlik va fojia talqini: “Zaharli hayot yoxud ishq qurbonlari” dramasi misolida	6/14-6/17
5.	**Yusupov M.S.**	Abdurauf Fitrat asarlarida oila va farzand tarbiyasi masalalari	6/18-6/21
6.	**Mavlonov F.O.**	Xususiylashtirishning qonunchilik va me’yoriy ta’minoti	6/22-6/25
7.	**Mavlonov F.O.**	O‘zbekistonda davlat tasarrufidan va xususiylashtirish jarayonlarining xususiyatlari	6/26-6/30
8.	**Mavlonov F.O.**	Tashqi-iqtisodiy faoliyatning xalqaro huquqiy asoslari	6/31-6/34
9.	**Mavlonov F.O.**	Tadbirkor egaligidagi mulkning tarkibiy qismi va uning huquqiy holati	6/35-6/41
10.	**Mavlonov F.O.**	Biznes mulk huquqini himoya qilish tartibi va usullari	6/42-6/47

SAMARQAND TURIZM BOZORINING O‘ZIGA XOS JOZIBADORLIGINI TAHLIL QILISH

Talibova Aziza Yusufbekovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Turizm” kafedrasi dotsenti v.b.

Annotatsiya. Mazkur maqolada Samarqand turizm bozorining o‘ziga xos jozibadorligi, uning shakllanish omillari va rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan. Samarqand shahri qadimiy tarixiy-madaniy merosi, noyob me’moriy obidalari, milliy an’analari va rivojlangan turizm infratuzilmasi bilan nafaqat O‘zbekistonning, balki Markaziy Osiyoning eng muhim turistik markazlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida Samarqand turizm bozorining resurs salohiyati, turistlar oqimi, xizmatlar sifati, transport-logistika imkoniyatlari va marketing faoliyati o‘rganildi. Tahlillar natijasida Samarqandning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiluvchi omillar va istiqbolli rivojlanish yo‘nalishlari aniqlangan.

Kalit so‘zlar: Samarqand turizmi, turizm bozori, turistik jozibadorlik, tarixiy meros, turizm infratuzilmasi, madaniy turizm, ziyorat turizmi, turistik xizmatlar, turistlar oqimi, turizm marketingi.

Аннотация. В данной статье анализируется уникальная привлекательность туристического рынка Самарканда, факторы его формирования и перспективы развития. Благодаря своему древнему историко-культурному наследию, уникальным архитектурным памятникам, национальным традициям и развитой туристической инфраструктуре, город Самарканд является одним из важнейших туристических центров не только Узбекистана, но и Центральной Азии. В ходе исследования были изучены ресурсный потенциал туристического рынка Самарканда, туристический поток, качество услуг, транспортно-логистические возможности и маркетинговая деятельность. В результате анализа были выявлены факторы, способствующие повышению конкурентоспособности Самарканда на международном туристическом рынке, и перспективные направления развития.

Ключевые слова: туризм в Самарканде, туристический рынок, туристическая привлекательность, историческое наследие, туристическая инфраструктура, культурный туризм, паломнический туризм, туристические услуги, туристический поток, туристический маркетинг.

Abstract. This article analyzes the unique attractiveness of the Samarkand tourism market, its formation factors and development prospects. With its ancient historical and cultural heritage, unique architectural monuments, national traditions and developed tourism infrastructure, the city of Samarkand is one of the most important tourist centers not only in Uzbekistan, but also in Central Asia. During the study, the resource potential of the Samarkand tourism market, tourist flow, quality of services, transport and logistics capabilities and marketing activities were studied. As a result of the analysis, factors serving to increase the competitiveness of Samarkand

in the international tourism market and promising development directions were identified.

Keywords: Samarkand tourism, tourism market, tourist attractiveness, historical heritage, tourism infrastructure, cultural tourism, pilgrimage tourism, tourist services, tourist flow, tourism marketing.

Kirish. Turizm zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim va istiqbolli tarmoqlaridan biri bo‘lib, hududlarning iqtisodiy rivojlanishi, aholi bandligini ta’minlash va xalqaro aloqalarni kengaytirishda muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilib, tarixiy-madaniy merosga boy hududlarning turistik salohiyatidan samarali foydalanishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Samarqand shahri Buyuk Ipak yo‘lining markaziy nuqtalaridan biri sifatida dunyo sivilizatsiyasi tarixida alohida o‘rin egallaydi. Ming yillik tarixga ega bo‘lgan ushbu shahar o‘zining betakror me’moriy obidalari, boy madaniy merosi va zamonaviy turizm infratuzilmasi bilan millionlab sayyohlarni o‘ziga jalb etib kelmoqda. Samarqandning turistik jozibadorligini shakllantiruvchi omillarni chuqur o‘rganish va tahlil qilish hudud turizmini yanada rivojlantirish uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar sharhi. Turistik jozibadorlik va hududiy turizm bozorlari rivojlanishini o‘rganish masalalari C. Cooper, J. Holloway, R. Mill, N. Leiper va boshqa olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ularning fikricha, hududning turistik jozibadorligi tabiiy, tarixiy, madaniy va iqtisodiy omillarning uyg‘unligi asosida shakllanadi.

M. Porterning raqobat ustunligi nazariyasiga ko‘ra, hududlarning turizm bozoridagi muvaffaqiyati ularning noyob resurslari va xizmat ko‘rsatish sifatiga bog‘liq. Turizm bozorining rivojlanishi bo‘yicha olib borilgan zamonaviy tadqiqotlarda marketing strategiyalari, raqamli texnologiyalar va turistik infratuzilmaning o‘rni alohida ta’kidlanmoqda.

Mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlarida Samarqandning turistik salohiyati, tarixiy obidalari va ziyorat turizmi imkoniyatlari o‘rganilgan bo‘lsa-da, turizm bozorining kompleks jozibadorligini baholash masalalari hali ham dolzarbligicha qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, SWOT tahlil va ilmiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Samarqand turizm bozorining jozibadorligini belgilovchi asosiy omillar o‘rganildi hamda ularning turistik oqim va xizmatlar rivojiga ta’siri baholandi.

Shuningdek, turizm infratuzilmasi, mehmonxona xo‘jaligi, transport tizimi, tarixiy obyektlar va turistik xizmatlar bozorining holati kompleks ravishda tahlil qilindi.

Tahlil va natijalar. Samarqand turizm bozorining jozibadorligini belgilovchi eng muhim omil uning boy tarixiy-madaniy merosi hisoblanadi. Shaharda joylashgan Registon maydoni, Shohi Zinda majmuasi, Bibixonim masjidi, Go‘ri Amir

maqbarasi, Ulug‘bek rasadxonasi va boshqa ko‘plab tarixiy obidalar dunyo miqyosidagi turistik resurslar sifatida e’tirof etilgan. Ushbu obyektlar nafaqat O‘zbekiston, balki butun jahon turizm bozorida Samarqandning brendiga aylangan.

Samarqandning UNESCOning Butunjahon madaniy merosi ro‘yxatiga kiritilganligi uning xalqaro turizm bozoridagi nufuzini yanada oshirmoqda. Tarixiy obidalar va me’moriy ansambllarning noyobligi har yili minglab xorijiy sayyohlarni jalb etadi. Bu esa turizm xizmatlariga bo‘lgan talabning muntazam ortib borishiga sabab bo‘lmoqda.

Samarqand turizm bozorining yana bir muhim jihati ziyorat turizmi salohiyatidir. Imom Buxoriy, Imom Moturidiy, Xoja Doniyor va boshqa buyuk allomalar bilan bog‘liq muqaddas qadamjolar musulmon mamlakatlaridan kelayotgan turistlar uchun alohida ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda ziyorat turizmini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu yo‘nalishning jadal rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Tabiiy va rekreatsion resurslar ham Samarqand turizm bozorining jozibadorligini oshiruvchi omillardan biri hisoblanadi. Zarafshon vodiysi, Urgut tog‘lari, Omonqo‘ton va boshqa tabiiy maskanlar ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega. Ayniqsa, tog‘ va qishloq turizmi yo‘nalishlarining rivojlanishi turistlarning Samarqanddagi bo‘lish muddatini uzaytirishga xizmat qilmoqda.

Turizm infratuzilmasining rivojlanishi Samarqand turizm bozorining raqobatbardoshligini ta’minlayotgan muhim omillardan biridir. So‘nggi yillarda shaharda zamonaviy mehmonxonalar, xostellar, restoranlar va ko‘ngilochar maskanlar soni sezilarli darajada ortdi. Turistlarga xizmat ko‘rsatish sifati xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda. Natijada Samarqand xalqaro turizm markazi sifatidagi mavqeini mustahkamlab bormoqda.

Transport-logistika tizimining rivojlanishi ham turizm bozorining jozibadorligini oshiruvchi omillardan biridir. Zamonaviy xalqaro aeroport, yuqori tezlikdagi temir yo‘l qatnovlari va avtomobil yo‘llarining yaxshilanishi turistlarning Samarqandga qulay tashrif buyurishini ta’minlamoqda. Ayniqsa, “Afrosiyob” yuqori tezlikdagi poyezdi Toshkent, Samarqand va Buxoro o‘rtasidagi turistik oqimlarning sezilarli darajada ortishiga xizmat qilmoqda.

Samarqandning gastronomik turizm salohiyati ham alohida e’tiborga loyiqdir. Samarqand noni, palovi, milliy shirinliklari va boshqa an’anaviy taomlari turistlar orasida katta qiziqish uyg‘otmoqda. So‘nggi yillarda gastronomik festivallar va milliy taomlar namoyishlari turistik mahsulot tarkibining muhim qismiga aylanmoqda.

Turizm bozorining jozibadorligiga ta’sir qiluvchi yana bir omil madaniy tadbirlar va xalqaro festivallardir. “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivali, hunarmandchilik festivallari, gastronomik ko‘rgazmalar va boshqa madaniy tadbirlar Samarqandning xalqaro miqyosdagi turistik imijini mustahkamlamoqda. Ushbu tadbirlar turistlarning mavsumiy bo‘lmagan davrlarda ham tashrif buyurishiga imkon yaratadi.

Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi Samarqand turizm bozorining zamonaviy rivojlanish omillaridan biri hisoblanadi. Onlayn bronlashtirish tizimlari, virtual ekskursiyalar, mobil ilovalar va elektron to‘lov tizimlari turistlar uchun qo‘shimcha qulayliklar yaratmoqda. Shu bilan birga, raqamli marketing vositalari orqali Samarqandning turistik imkoniyatlari xalqaro auditoriyaga keng targ‘ib qilinmoqda.

SWOT tahlil natijalariga ko‘ra, Samarqandning asosiy ustunliklari boy tarixiy meros, qulay geografik joylashuv, rivojlangan transport tizimi va xalqaro miqyosda tan olingan turistik brendga egaligida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, ayrim mavsumlarda turistlar oqimining notekis taqsimlanishi, ayrim hududlarda xizmat ko‘rsatish sifatining yetarli darajada emasligi va yuqori malakali turizm kadrlari yetishmasligi mavjud muammolar sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Kelajakda Samarqand turizm bozorining jozibadorligini yanada oshirish uchun turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, ekologik va gastronomik turizm yo‘nalishlarini rivojlantirish, xalqaro marketing faoliyatini kuchaytirish hamda innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari Samarqand turizm bozorining jozibadorligi uning boy tarixiy-madaniy merosi, ziyorat turizmi imkoniyatlari, rivojlangan infratuzilmasi va qulay transport-logistika tizimi bilan belgilanishini ko‘rsatdi. Ushbu omillar Samarqandning nafaqat O‘zbekiston, balki Markaziy Osiyoning yetakchi turistik markazlaridan biri sifatida shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Tahlillar asosida Samarqand turizm bozorining raqobatbardoshligini oshirish uchun turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, ekologik va qishloq turizmi yo‘nalishlarini rivojlantirish, xizmat ko‘rsatish sifatini xalqaro standartlar darajasiga yetkazish hamda malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zarurligi aniqlandi.

Shuningdek, xalqaro marketing kampaniyalarini kuchaytirish, raqamli turizm texnologiyalarini keng joriy etish va hududiy turizm klasterlarini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir. Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va yangi investitsion loyihalarni amalga oshirish esa turistlar oqimining yanada ortishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, Samarqand turizm bozori o‘zining noyob tarixiy, madaniy va iqtisodiy salohiyati bilan xalqaro turizm bozorida yuqori jozibadorlikka ega bo‘lib, ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish hudud iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va aholi farovonligining oshishida muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туристика: Монография. – М.: Советский спорт, 2001. – 288 с.

2. Черненко В.А. Развитие культурно-познавательного туризма в Северо-Западном федеральном округе Российской Федерации / В.А. Черненко, Т.Ю. Колпащикова. – СПб. : Изд-во СПбГУСЭ, 2012. – 210 с.

3. Красная С.А. Культурный туризм (просветительская сущность и факторы развития): Автореф. дис. … канд. культурологии. – М., 2006. 26 с.

4. Лелина Е.И. Историко-культурный туризм в современном образовательном пространстве./ Е.И.Лелина, А.А.Тереханова //Альманах современной науки и образования, 2016. – №7. – С.56-63.

5. А.Ўлмасов, М.Шарифхўжаев. Иқтисодиёт назарияси. Т.: “Меҳнат” нашриёти 1995 й., 526-б., А.Ўлмасов, А.Ваҳобов. Иқтисодиёт назарияси. Т.: “Иқтисод ва молия” нашриёти 2014 й., 424-б.